

بررسی وضعیت تولید و فرآوری کشمش در ایران

علی عبادی^۱ و داراب یزدانی^۲

۱ - دانشیار پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران

۲ - عضو هیات علمی پژوهشکده گیاهان دارویی جهاد دانشگاهی

کشمش یکی از فرآورده های انگور است که در سطح وسیعی در جهان دادوستد می شود. میزان تولید جهانی کشمش در فاصله سالهای ۲۰۰۲ - ۱۹۹۸ میلادی از ۹۶۲۰۰۰ تن به ۱۱۰۳۰۰۰ تن رسیده است.

بزرگترین تولید کننده کشمش جهان کشور آمریکا با تولیدی بالغ بر ۳۷۰۰۰۰ تن می باشد که ۳۳ درصد تولید جهانی را در اختیار دارد. کشور ما ایران با تولیدی بالغ بر ۱۵۰۰۰۰ تن کشمش ۱۳ درصد تولید جهانی را داشته و در مقام سوم قرار می گیرد.

پس از ایران می توان به کشورهای دیگر مانند یونان - شیلی - افریقای جنوبی استرالیا و مکزیک اشاره کرد. این در حالیست که کشورهای بسیاری وارد کننده این محصول با ارزش می باشند، در بین کشورهای اروپایی وارد کننده کشمش، کشور انگلستان با ۱۰۲۵۶۱ تن، کشور آلمان با ۷۱۲۰۱ تن، روسیه با ۵۱۷۳۷ تن و کشور هلند با ۴۴۳۹۸ تن، وارد کنندگان اصلی این محصول می باشند و پس از آنها بترتیب کشورهای ایتالیا، بلژیک، دانمارک، اتریش، اسپانیا، سوئد، ایرلند، پرتغال، فنلاند در مقام های بعد از نظر واردات این محصول در اروپا قرار دارند. مجموع واردات کشمش دنیا در سال ۲۰۰۲ حدود ۶۸۰۰۰۰ تن بوده است.

عمده ترین صادر کننده کشمش به اروپا، کشور ترکیه با بیش از ۲۰۰ هزار تن در سال میباشد، پس از آن ایران با بیش از ۱۲۸۰۰۰ تن در مقام دوم و آمریکا با ۱۱۸۰۰۰ تن در جایگاه سوم قرار دارد، کشور یونان نیز با ۲۷۶۳۶ تن در مقام چهارم قرار گرفته است بطوریکه صادرات کشمش جهان در سال ۲۰۰۲ حدود ۶۶۴۰۰۰ تن بوده است.

سطح زیر کشت انگور کشور طی دهه گذشته افزایش داشته است بطوریکه از ۲۲۹۹۲۰ هکتار در سال ۱۳۶۷ به ۳۰۱۹۹۲ هکتار در سال ۸۱ رسیده است و این در حالی است که سطح زیر کشت در استانهای عمده تولید کننده انگور کشمش شامل آذربایجان شرقی و غربی، خراسان، قزوین و همدان نیز افزایش داشته است ولی این موضوع در مورد استان زنجان صدق نمی کند و سطح زیر کشت انگور در این استان از ۴۸۶۰۱ هکتار در سال ۱۳۶۷ به ۱۵۲۳۶ هکتار در سال ۱۳۸۱ کاهش یافته است تولید انگور کشور نیز در سالهای ۱۳۶۰ تا ۱۳۸۱ افزایش چشم گیری داشته و از ۱۳۷۲۱۸۰ تن در سال ۱۳۶۰ به ۲۷۰۳۷۹۲ تن در سال ۸۱ رسیده است اما در همین فاصله زمانی عملکرد انگور از ۱۰۶۴۷ کیلو گرم در هکتار به ۹۹۲۶ کیلو گرم در هکتار تنزل پیدا کرده است.

نگاهی به تولید کشمش در ایران و جهان طی سالهای ۲۰۰۲ - ۱۹۹۸ نشان میدهد که تولید جهانی کشمش در این سال ۱۱۰۳۰۰۰ تن بوده است و کشور ایران از حیث میزان تولید پس از آمریکا و ترکیه در جایگاه سوم دنیا قرار دارد. صادرات کشمش طی ۲۰ سال گذشته نشان میدهد که صادرات کشمش کشور ما سیر صعودی داشته و از حدود ۱۹ هزار تن در سال ۱۳۶۰ بیش از ۱۱۶ هزار تن در سال ۱۳۸۰ رسیده است. آمار سازمان خواروبار جهانی در سالهای ۲۰۰۲ - ۱۹۹۸ نشان می دهد که ایران با صادرات ۱۲۸۶۲۶ تن کشمش پس از ترکیه با ۲۰۰۹۲۰ تن در جایگاه دوم جهان از حیث حجم صادرات قرار دارد اما در همین تاریخ ولی از حیث ارزش، کشور ایران پس از آمریکا و ترکیه در مقام سوم قرار گرفته است بطوریکه ارزش هر تن

کشمش ایران ۵۵۲/۷ دلار، ولی ارزش هر تن کشمش تولید ترکیه ۷۶۱ دلار و ارزش هر تن کشمش امریکا ۱۳۰۰ دلار بوده است.

نگاهی به وضعیت سطح زیر کشت انگور در کشور طی سالهای ۸۱-۱۳۶۷ نشان می‌دهد که از مجموع ۳۰۱۹۹۲ هکتار باغات انگور کشور در سال ۱۳۸۱ ۱۶۴۰۷۳ هکتار آن یعنی بیش از ۵۴٪ باغات انگور در شش استان آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، خراسان، همدان، قزوین و زنجان قرار گرفته است که ۸۴۴۲۴ هکتار از آن اختصاص به کشت ارقام کشمش دارد. به بیان دیگر حدود ۲۸٪ کل باغات کشور مربوط به ارقام کشمش می‌باشد.

مسائل مربوط به وضعیت تولید کشمش در کشور طی طرح شناخت مسائل و مشکلات تولید و فراوری کشمش در داخل کشور از سال ۱۳۸۳ به مدت دو سال در حال انجام است. در این مقاله سیستمهای تولید انگور و چگونگی فراوری کشمش در سطح استانهای مورد نظر مورد بحث قرار خواهد گرفت.